

Verdenskrig II 1939 - 1945.England - Norge.

106056

August 1939:

De siste dager av august 1939 begynte britene å styrke bemanningen i sin legasjon i Oslo.

Captain Francis Edward Foley, i 1939 ca. 50 år, hadde deltatt som infanterioffiser i den første verdenskrig og som etterretningsoffiser i den britiske Rhin-armeens hovedkvarter i 1918-1920, da han ble flyttet til Berlin med sin familie.

Der var han blitt passkontroll-tjemestemann ved det britiske generalkonsulat samtidig som han ble stedlig representant for MI 16, utenriksstjenestens "Secret Intelligence Service".

I august 1939 ble han i all hast kalt hjem fra Berlin til London, hvorfra han ble beordret videre til Oslo. Reisen gikk over Kjöbenhavn.

Den 26. august hentet han Margaret Grant Reid på jernbanestasjonen i Kjöbenhavn, hun kom med toget fra Esbjerg. Hun hadde vært Foley's private sekretær i Berlin fra slutten av 1938 til hun også ble kalt hjem fra Berlin i slutten av august.

Hun var ekspert på chiffersystemer og koder og hadde stor innsikt i hvordan forskjellige sambandsystemer virket.

I Oslo skulle Foley ha status som første legasjonssekretær og en tilsvarende stilling for Secret Service som den han hadde hatt i Berlin.

Ved den britiske legasjonen i Oslo var det allerede en annen Secret Service-mann, den 52-årige captain (Navy) i reserven, J.B. Newill. Han snakket norsk, hadde også ~~status~~ som legasjonssekretær og disponerte over en liten radiostasjon med betjener.

Som ytterligere forsterkning ble den 25-årige Leslie B. Mitchell i disse dager overført fra Stockholmslegasjonen.

Foley var også utstyrt med spesielle fullmakter, som det vist seg etter 13. april.

Den 13. april ble Foley's gruppe stilt til general Ruge's disposisjon. General Ruge's Overkommando hadde ingen radiostasjon. Foley's stasjon med betjener, ble satt igang der.

Som forbindelsesoffiser ble utnevnt katein Rolstad, senere generalmajor. Som telefonvakt og tolk arbeidet Arvid S. Kapelrud, professor. Gruppen Foley opprettet og vedlikeholdt sambandet

*
status

lem general Ruge og krigsledelsen i England.

Foley-gruppen omfattet 2 kvinner til, ^{og,} telegrafistene H.C. Edward
og Thomas Murphy. Kvinnene het Joan Cole-Hamilton og ^{Buller Kirson,} Elisbeth
I 1941 ble Foley dekorert av kong Georg VI med ordenen CMG
og i 1942 dekorert av kong Haakon med St.Olavs Orden for det
han utrettet i Norge. De to kvinnene fikk også høye ordener. /1941

Det reiser seg spørsmålet om hvorfor en mann som Foley med
sin bakgrunn og erfaring (en mann av hans kaliber) ble om-
plassert til Oslo i august 1939.

Og i tidsrommet mellom inngåelsen av pakten Sovjet-Russland
og Tyskland og utbruddet av 2. verdenskrig.

Nordmennene, også utenriksminister Koht visste at britene
såvel som tyskerne opererte med ulovlige radisendere fra sine
diplomatiske stasjoner i Oslo. Overvåkingstjenesten arbeidet
med å bryte kodene, derfor fikk de fortsette. Dette i tiden
før 9. april 1940.

Bjørn Bjørnsen: "Det utrolige døgnet!" Utkom 1977.

Margaret Reid/Leif C.Rolstad: "April 1940!" Utkom våren 1980.

Efter krigsutbruddet ble den britiske kontradmiral H.Boyes
tilsatt som marineattasjé i Oslo.

Franskmennene forsterket sin legasjon i Oslo med kommandör-
kaptein Azur og löytnant L.Thiry. Sistnevnte fra den militære
etterretningstjenesten.

Reid/Rolstad: "April 1940."

1.mai 1940 reiste Foley-gruppen fra Åndalsnes tilbake til
England.

--0--

Fra årsskiftet 1939/40 begynte britiske myndigheter å interessere seg mer enn før for Norge som et eventuelt britisk operasjonsområde. Avdelinger under Foreign Office, Ministry of Economic Warfare, War Office og Admiralty utarbeidet konkrete, detaljerte planer for det tilfelle at britiske stridskrefter skulle engasjere seg militært i norsk farvann eller på norsk grunn. Dette framgår fra litteratur om forspillet til 9.4.1940.

Representanter for den britiske regjering konfererte med enkelte fremstående norske industriledere. Regjeringen ønsket å vite

hva disse ville gjøre med sine bedrifter og produkter i tilfelle Norge på en eller annen måte ble trukket inn i den pågående krig. Det ble ført forhandlinger om hva norske industriledere i så fall kunne gjøre for å redusere produksjonen av malm og industriprodukter som kunne komme Tyskland til nytte.

(Jfr. direktør Thorry Kjær, Orkla-gruber 18.7.1945: "In February 1940 negotiations took place in Oslo between an English committee represented by Sir Charles Hambro and Lord Glenconner and Orkla Mining Co. represented by Thomas Fearnley and myself" Jfr. FA, hylle 20, mappe "SOE Evaluations".

Britene sluttet videre avtaler med Norges Rederforbund om disposisjon av norsk handelstonnasje. (Jfr. dokument-samling tr. av Norges Rederforbund om forbundet 1940-1945. Osv.)³

(Jfr. Karsten Anker: "Norsk Hydro gjennom 50 år", side 398, som omhandler generaldirektør Aubert's opphold i Frankrike sommeren 1939 og høyesterettsadvokat Bjarne Eriksen besøk i London.)

Fra den britiske regjering kom det flere henvendelser til den norske regjering om handelspolitiske forhold av krigsviktig art.

I forbindelse med de britiske militære myndigheters operative planer ble deres militære etterretningsapparat i Norge utvidet og deres militære etterretningsarbeid i Norge intensivert. Britene opprettet flere "shipping-kontorer" knyttet til britiske konsulater i Norge, som i Stavanger, Bergen, Ålesund, Trondheim og Narvik.⁴ De britiske marineoffiserer ved disse interesserte seg særlig for norske havner, kaianlegg, landingsmuligheter, jernbaner, gater og forpleiningsmuligheter for tropper.⁵ De rapporterte til den maritime gren av Secret Intelligence Service (SIS).

Deres arbeid ble et ledd i britenes planer om landgang i Norge. I samme forbindelse ble der en ukes tid før 9. april 1940 sendt fire sivilkledde britiske offiserer til Norge.⁶ De ble beordret dit av det militære etterretningsvesen i London, Military Intelligence, M.I.(R). R var en forkortelse av "Research", en kamouflert betegnelse på den gruppen innen M.I., som arbeidet med denne spesielle Norges-oppgaven.

Se vedlagte foto-kopier hentet i Kjeldstadli: "Hjemmestyrkene". (Vedr. punkt 6 blir dette utførligere behandlet senere.)

Som foran nevnt blev ved årsskiftet 39/40 de britiskskæ konsu-
later langs kysten utvidet som vist i følgende fremstilling:

I Stavanger: Commander Platt(R.N.) med kontorstab.

I Bergen: Commander Willers med assistent (navn ukjent p.t.),
Commander Welsh SIS
samt kontorstab.

(I juni/juli 1940 lå disse pluss 1 offiser til
samt familier i dekning i en hytte i Konsarvik
i Hordanger. En av offiserene hadde vært inter-
nert noen dager av tyskerne på Rosenkrantz Hotell
i Bergen. men var på en forunderlig måte kommet
fri. Samtlige ble fraktet med motorskøyte til Kin-
sarvik, og ble sommeren 1940 fraktet til Shetland
med motorkutteren "Sjøglimt" fra Fjell i Hordaland)

A.Haga: "Natt på Norskekysten" s. 20,99.

I Ålesund: Captain Douglas m/stab.

På Nordmøre: Lieutenant J.L.Chaworth Musters. Hans offisielle
oppgave hadde vært å studere fuglelivet, mens hans
relle hadde vært å spionere.

A.Haga: "Natt på Norskekysten" s. 28.

Haga forteller om en britisk kaptein som kalte seg
Fraser og som sa han var sjef for etterretnings-
vesenet i Norge og Danmark.

Dette var i mai 1940. Fraser var stasjonert i
Aberdeen.

Hotell Rosenkrantz spilte en viss rolle i forbin-
delse med SIS arbeide i Bergen, ved direktøren
og hans sønn.

I Trondheim: Commnåder Frank Stagg SIS(M) med tittel konsul
og kontorstab.

Stagg hadde tidligere arbeidet i Danmark og talte
godt dansk (utmerket dansk).

Paul Hartmann: "Bak fronten" s. 84.

I Narvik: Trelasthandler Aagard hadde tidligere vært britisk
konsul i Narvik og det hadde vært tilfredstillende.

Vinteren 1939/40 ble konsulatet utvidet med ny
konsul, Gibbs, tidligere sjöoffiser (R.N.) og med
3 nye mann i tillegg.

På sjömannshjemmet bodde en engelskmann i lengre
tid, som studerte norsk og var utpreget friluftsmann med hyppige turer i fjellet.

Han hadde god kontakt med ordföreren i Narvik,
Theodor Broch. Broch opprette også god kontakt med
den nye konsul Gibbs, da Broch var en slags offi-
siell representant for Lloyd.

Bj.Björnsen: "Narvik 1940" s. 63.

I begynnelsen av januar 1940 oversendte den norske generalstabens utenriksavdeling på forespørsel norske kartserier til britene, vel vitende om at det var eksportforbud av karter til krigførende.

Lars Borgarsrud: "Unngå å irritere fienden" s. 136. Utkom novem 19

I slutten av januar og i februar 1940 var allierte tjenestemenn opptatt med å undersøke egnede landingsplasser for tropper og militært materiell på norske-kysten, samt å samle opplysninger om flyplasser, jernbanekapasiteter, jernbanetunneller, luftvern batterier, kystartilleri og plassering, artilleri-størrelse på norske marineskip i Vestfjorden o.l.

Se vedlagte fotostatkopi fra Kjeldstadli: "Hjemmestyrkene" s.355 pkt. 5 og tysk hvitbok 1940 nr. 4 gruppe A og E.

Den 21. mars 1940 avløste Paul Renaud tidl. ministerpresident daladier som ny ministerpresident.

Allerede den 25. mars, 4 dager efter at han overtok som ministerpresident, sendte han Champerlain et memorandum, hvor han gikk inn for en dristig og energisk krig. Han forlangte innkalt til møte i det allierte øverste krigsråd, som ble berammet til 28. mars.

Her ble det besluttet å sette igang aksjon mot Norge og norske-kysten, for primert å stoppe Tysklands malmtransport fra Narvik og senere Luleå, sekundert å stoppe det mest graverende hullet i blokaden av Tyskland - den nøytrale norske skipsleden.

Minelegging i den norske skipsled på 3 steder, plan "Wilfred", "because by itself it was so small and innocent". Iflg. Churchill

Landsetting av tropper skulle foregå umiddelbart etterpå.

Renaud: "Vår plan gikk ut på å innta noen støttepunkter i Norge"

Landsettingen av tropper skulle betegnes plan "R-4".

Renaud: "Det er jeg som er mannen bak aksjonen mot Norge, for å sprengte Frankrike ut av stillstandskrigen og tvinge Hitler til å kjempe på sjøen".

Som opptakt til aksjonen skulle det overleveres noter fra England og Frankrike til Norge og Sverige den 1. eller 2. april. Notene skulle bl. a. inneholde at de allierte ville forbeholde seg rett til å ta passende forholdsregler, bl. minelegging i den norske skipsleden. (As our mining of Norwegian waters might provoke a German retort) W.C. "The Second World War" bd. I, s.45

Det ble vedtatt den 28. mars på møtet at britiske og franske tropper skulle holdes i beredskap for en hurtig besettelse av Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik, som de allierte på grunn av det ventede tyske mottrekk, gikk ut fra ville kunne bli utført med norsk samtykke. Førventningene med hensyn til Sverige var mindre klare. Men det ble håpet at begivenhetene ville utvikle seg slik at de tropper som ble landsatt i Narvik, kunne rykke fram til de nordsvenske malmfelter og bli istand til å hjelpe svenskene i tilfelle av et tysk angrep på Sverige. Når de allierte tropper hadde etablert seg der nord, hadde britene ytterligere planer om å blokkere Luleå havn med miner fra fly.

Planenes tidsskiema: (dekknavn "Stratforce") :

Avlevering av noter 1. eller 2. april i Oslo og Stockholm.

Legging av miner den 5. april om morgenen.

Landsetting av tropper umiddelbart etter.

Plan "Wilfred":

Legging av 2 minefelter , et i Vestfjorden nord for Bodø for å stenge leden sørover fra Narvik, og et minefelt ved Stad.

Et tredje minefelt "dummy-field" skulle bli bekjentgjort ved Bud på Hustadvika.

Alle feltene skulle sikres ved allierte marinefartøyer etterpå, for å hindre at nordmennene fisket minene opp igjen.

Den samlede allierte operasjon hadde dekknavnet "Stratforce" hvori inngikk "Wilfred", "Plan - 4" og en ubåtaksjon i Skagerak, Kattegat og sydlige del av Nordsjøen.

U-båtaksjonen:

Vice-Admiral Sir Max Horton hadde i mars blitt sjef for u-båt flåten som opererte i Nordsjøen og Atlanterhavet. Den 29. mars innkalte ^{han} sine u-båt-kapteiner som opererte i Nordsjøen, til møte i London, og fortalte dem om planene for minelegging på Norske-kysten. Denne mineleggingen ville utløse en tysk reaksjon, sansynligvis invasjon av Norge. Derfor beordret han hver disponibel ubåt til å gå til sjøss for å patruljere de tyske adkomst-veier til Norge, inkludert de til Oslo gjennom Kattegat og Skagerak.

Disponible u-båter: 16 britiske, 2 franske og 1 tidligere polsk "Orzel". U-båt "Orzel" vil bli nevnt senere senere. Tils. 19 u-båter.

De allierte u-båtenes videre plasseringer blir behandlet senere.

Plan "R-4":

Plan "R-4" omfatter innlasting av tropper, transporten av disse og landsettingen av dem i norske byer med dekknavn 512, 547 og 548, som er Stavanger, Bergen og Narvik. Disse byene skulle de allierte okkupere for å hindre at tyskerne tok dem. (I ordre av 6.4.40.)

Renaud som presset hårdt på for å få satt fart i de alliertes krigføring mot Tyskland, tilbød en troppestyrke på 50.000 mann, med general Audet's divisjon som kjerne.

General J.L.Moulton: "The Norwegian Campaign of 1940" s.57. Boken utkom i 1966, lite kjent i Norge.

En ski-battaljon fra The Scots Guards lå i Chamønix.

En fransk alpejeger-brigade og en halv-brigade fra fremmedlegionen lå i Jura-fjellene og trente vinterkrig.

Der hadde de ligget siden januar måned 1940.

Britene stilte følgende troppeavdelinger til disposisjon for aksjonen mot Skandinavia:

24. Infanteribrigade	(Guards)	3 battaljoner
146. Brigade	} tilsammen 5 battaljoner fra disse.	
148. Brigade		

Transporten av troppene til Bergen og Stavanger skulle skje med krigsskip (3 Tunge kryssere) ^{+ 1 lett krysser}, til Trondheim og Narvik med troppetransportskip med eskorte av krigssip. Troppene skulle være innlastet i god tid for avgang noen få timer etter mineleggingen som skulle finne sted den 5. april, om morgenen.

De franske tropper skulle være klar til avseiling med troppetransportere fra Brest 8 dager etter minelegging og britisk landsetting. De franske transportskipene var bestemt og gjorde seg klare. (Egne opplysninger fra aktører i Clyde, Rosyth og Scapa Flow lå skipene for transporten av troppene på plass, og i Scapa ventet de 3 marineavdelingene som skulle legge de 2 minefeltene og markere det 3. "dummy-field".

Troppene var ikke utstyrt med tungt materiell, kun lette infanterivåpen, da man ikke regnet å møte tyskerne ved landingen eller å møte norsk motstand.

Alt var klart for et alliert initiativ i krigen mot Tyskland.

Den 31. mars holder Churchill en radiotale som må gjøre det klart for tyskerne at den allierte aksjonen mot Norge som de venter på, og som for dem er skjebnesvanger, nu er nær forestående.

Den 2. april holder Chamberlain en tale i Underhuset som bekrefter dette inntrykk.

Harald Normann: "De fem første dagene". s. 93.

(Talen kommenteres i britiske aviser, og blir selvsagt kjent i Tyskland.)

På grunn av uoverensstemmelser mellom franskmennene og britene om drøpping av flyteminer i Rhinen, blir det ny hektisk møtevirksomhet. Overlevering av notene i Oslo og Stockholm utsettes.

Den 3. april studerte britiske stabsoffiserer storplanen om innmarsj i Sør-Sverige, kodenavn "Plymouth".

Reynaud har møte i senatet 9. april, og han må ha noe positivt å si om krigføringen.

De første allierte tropper skulle gå ombord den 5. april.

Tiden var knapp, man søkte kompromiss-løsninger.

Den 4. ble det vedtatt at mineleggingen skulle utsettes til om morgenen den 8. april og troppene skulle seile umiddelbart etterpå.

Bj. Bjørnsen: "Narvik 1940" s. 212, 213.

Den 4. april blir U-båtene (nevnt side 6.) dirigert til Skagerak, Kattegat og 13 av dem blir plassert Kristiansand S - Færder fyr - Marstrand og Skagen. De øvrige 3 blir plassert utenfor Jæren, Egersund og Lista. Disse har ordre til å torpedere tyske skip uansett. Moulton: s. E.A. Steen: "Norges sjøkrig 1940-1945" bd. I, s. 169.

Ytterligere en britisk brigade med 3 battaljoner ble tildelt aksjonen, og gjort klar til å bli satt inn i Narvik så snart råd var, etter at byen var blitt besatt av 24. brigade.

Den 4. april, altså før Churchill hadde forhandlet seg fram til enighet med franskmennene i Paris, utarbeidet det britiske Chiefs of Staff (sjefene for forsvargrenene) RETNINGSLINJER FOR "R-4". Aktstykket har ikke tidligere vært offentliggjort i Norge. Det gikk i konklusjonen ut på å få styrken sendt av gårde så fort det kom meldinger fra Norge, og slik at regjeringen har full kontroll til å stoppe aksjonen, sogar i sjøen, dersom varslene viser seg ikke å være overbevisende nok.

Var det tydelig at Tyskland gjorde tegn til en offensiv nordover, ville britene prøve å komme tyskerne i forkjøpet, med sine tropper. Dag og Tid den 22.2.1980 s. 3, lang debatt om Bj. Bjørnsens bok "Det utrolige døgnet".

Pr. 1. april:

De allierte antok/formodet følgende for sin plan om aksjonen mot Skandinavia:

1. Hvis Tyskland gjorde mottrekk etter den allierte minelegging i norske farvann, noe de allierte regnet med, så kalkulerte de ikke med tysk landsetting av tropper nord for Stavanger, knapt nok der.
Lars Borgarsrud: "Unngå å irritere fienden" s. 136.

B.Björnsen: "Narvik 1940" s. 216.

2. De gikk ut fra at de ikke ville møte tyske tropper ved landingen. (i Norge)

The original British plan also assumed that German troops would not be met on landing.

The Ironside Diaries., s. 246.

3. De allierte ventet ikke alvorlig motstand fra norsk side under mineleggingen.

De britiske krigsskip hadde ordre om i tilfelle "ikke å besvare norsk ildgivning for situasjonen ble uholdbar!"

4. Da det ble forutsatt at de britiske landgangsstyrker ville bli landsatt i en vennligsinnet nasjons havner. og, at de i verste fall bare ville bli utsatt for sporadisk og temporær motstand fra norsk (men ikke fra tysk) side, skulle landgangstroppene være organisert og utstyrt "on as light a scale as possible".

5. Den instruks som den 6. april ble tilstilt generalmajor P.J.Mackesy, sjefen for de styrker som skulle til Narvik, tyder også på at den britiske regjering gikk ut fra at landsettingen av troppene i Norge ville kunne bli utført med den norske regjerings samtykke som følge av et tysk angrep. (Den 6.4. visste man ikke i England at det var et tysk angrep underveis til Norge. Dette ble først klart etter flyoppklaring den 7.4.om formiddagen. OJR anmrk.)

Pkt. 3,4 og 5. A.E.Steen: "Den norske sjøkrig ..." s.16

" 3. Scharffenberg: "Norske Aktstykker..." s. 50,51.

Den 3. april overtok Churchill presidentstolen i Military Co-ordination Committee.

4. april:

Som omtalt på side 8 ble den allierte operasjonen mot Skandinavia startet den 4. april, da u-båtene ble dirigert på stasjoner og CHIEFF of STAFF utarbeidet RETNINGSLINJER FOR "R-4".

Den 4. april ble Captain Malcom Munthe, (sønn av forfatteren Axel Munthe: boken San Michele"), sluppet ner i fallskjerm på Hög-Jæren. Han tok inn på Victoria Hotell i Stavanger, som var hovedkvarteret for det britiske "shippingkontor", værelse nr. 56. Hans sekretær/assistent Mrs. Waring var allerede kommet, og hadde bragt med seg siste nytt på kortbølgesender og radioutstyr, bl. teleskopantenne.

Munthe skrev seg inn på hotellet som kjøpmann og bodde der fra 4. til 9. april. Hans tilstedeværelse i Stavanger var en del av gjennomføringen av plan "R-4".

NOU 1979: 47 Rapport fra den militære undersøkelseskommissjon av 1946.

Omtrent samtidig, datoer ukjent, kom til Bergen Captain Andrew Croft og tok inn på Misjonshotellet på Tyskebyggen, hvor det britiske "Shipping-kontoret" hadde hovedkvarter.

Til Trondheim kom Major Palmer.

Til Narvik kom Captain J. Watt Torrance. Alle 4 offiserer hadde spesialoppdrag i forbindelse med plan "R-4", Military Intelligence, M.I.(R).

Omtrent på samme tid ble det utnevnt en ny konsul i Narvik, Mr. C.L. Roseberry. Telegram fra det britiske admiraltet, hvor det meddeles at Roseberry er valgt til konsul av spesielle grunner. Han skal forlate England den 8. april ifølge telegrammet. Telegrammet har nr: T.O.R. 0930/7/4 T.O.O. 1925/6/4/40. Tysk hvitbok nr. IV-1940.

De 4 britiske offiserers ordre gikk i korthet ut på å opprette radioforbindelse med Storbritannia og å forberede mottagelsen av små avdelinger av britiske styrker. De skulle avvente et bestemt signal, kodeordet "BELTOR". Når de oppfanget dette, skulle de gå igang med sine forberedelser.⁷

Kodeordet "BELTOR" betød at troppetransportskipene var gått til sjøs og underveis til Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik. Offiserene skulle umiddelbart før landingen ta kontakt med den

Överste norske militære befalshaver i sine respektive avsnitt. De skulle meddele at hensikten med den britiske landgangen var å komme en sansynlig tysk invasjon i forkjøpet, og avverge denne.

Kjeldstadli: "Hjemmestyrkene" s. 55, 56. 354.

Bj. Björnsen: "Narvik 1940" s. 215-216. CAB 66/6 WP(40) 1174.4.
1940 og WP(40)1184.4.1940.

Efter opprinnelige planer for "R-4" skulle de allierte tropper for Norge innlastes den 5. april. Siste frist for utsettelse: kl. 22.4.4. Så sent som den 4. april var det ikke blitt enighet mellom den britiske og franske regjering tvisten mellom dem.

Britene mottok den 4. meldinger om tyske troppesamlinger i Nord-Tyskland og skipssamling i Östersjøhavnene.

Den 4. april melding på fjernskriveren i Oberkommando der Kriegsmarine i Bendlerstrasse i Berlin:

"En britisk aksjon mot Skandinavia er nær forestående. En forutgående overlevering av noter til Norge og eventuelt Sverige kan ventes." Bj. Björnsen "Narvik 1940" s. 214, 215.

Den 4. april "Churchill visited Paris to try without success to persuade the French to alter their decision!"

Moulton: s. 58.

5. april:

Det britiske krigskabnett hadde møte om morgenen 5. april. Det ble her vedtatt at mineleggingen skulle foretas om morgenen den 8. april, og Norges-planene utføres som planlagt. CAB 65/6WM(40)80 3.4.1940 og CAB 65/12 WM(40)80 C.A. 3.4.1940. Bj. Björnsen "Narvik 1940" s. 213.

Noen minutter før kl. 14 den 5. april gav Churchill beskjed til Scapa Flow om at mineleggingen ville skje 8. april.

ADM 199/361 Admiralty orders 3.4.1940 Bj. Björnsen. s. 214.

Om ettermiddagen den 5. april gikk 4 jagere (spesialbygget for også å kunne legge miner. Flere britiske jagerflotiljer var bygget slik at de kunne forandres til mineleggere i løpet av 48 timer. Hver jager kunne ta 60 miner ombord.) fra 20. jagerflotilje under kommando av kommandör Bickford og satte kursen nordover for å legge minefeltet i Vestfjorden. Mineleggerstyrken ble ledsaget av 4 jagere fra 2. jagerflotilje med

kommandör Warburton-Lee som sjef. Han skulle dekke kommandör Bickfords jagere under mineleggingen og senere holde vakt ved minefeltet. Mineleggerne hadde med 260 miner.

Samme dag gikk også mineleggeren "Teviot Bank" eskortert av 4 jagere under kommando av kommandör Tod for å legge minefeltet ved Stad.

Videre gikk 2 jagere for å markere et skinn-minefelt, såkalt "Dummy-field".

Alle 3 mineleggerstyrker gikk ut fra Scapa Flow hvor de hadde ligget i beredskap for aksjonene.

For å dekke mineleggingen og avholde nordmennene fra å søke å hindre leggingen av minene med panserskipene "Norge" og "Eidsvold" ble det besluttet å sende slagkrysseren "Renovn", viseadmiral W.J. Whitworth's flaggskip, eskortert av 4 jagere. "Renovn" med jagerne forlot Scapa Flow ut på ettermiddagen den 4. april med kurs for Vestfjorden. På veien nordover sluttet de 8 jagerne av den nordlige mineleggergruppen seg til admiral Whitworth's fartøysgruppe.

A.E. Steen: "Norges sjökrig 1940-1945" s. 168, 169.

Bj. Björnsen: "Det utrolige dögnet" s. 33.

Moulton: "The Norwegian Campaign 1940" s. s. 58, 59.

Om kvelden den 5. april leverte de britiske og franske sendemenn i Oslo og Stockholm noter til den norske og svenske regjering hvor de meddelte at miner ville bli lagt i norske farvann og at de allierte regjeringer ville foreta seg visse forholdsregler osv.

Da svenskene mottok noten og hadde lest den, bemerket "The old Swede": "Then our two contries are very near to war". What that meant I don't know.

"Ironsides Diaries 1937 - 1940" s. 247.

I forsvarssjefsmötet den 4. april hadde man i retningslinjene for aksjonen mot Skandinavia besluttet:

Troppene skulle være ombord i skipene slik at disse straks kunne gå ut, når ordren kom.

Så snart Chiefs of Staff fikk melding om at tyskerne var underveis, skulle ordren gå til skipene som allerede var i sjöen, at de skulle sette kurs for Norge.

Skipene ville trenge 20 timer over Nordsjøen. Marinen måtte derfor få fullmakt til å sette igang ekspedisjonen selv om de første meldingene var ubekreftet. Hvis startskuddet ikke gikk mellom klokka 22 om kvelden og 08 om morgenen, skulle krigsregjeringen få øyeblikkelig beskjed. Skjedde det om natten, ville krigsregjeringen bli varslet ved kontortid klokka 08. De ville fremdeles få tid til å foreta en endelig avgjørelse.

I krigsregjeringen lå ordrene til de militære lederne til Narvik og vestlandsbyene på bordet.

I Narvik skulle de marsjere mot svenskegrensen. Hvis anledningen bød seg, skulle de gå videre til Gällivare og hindre tyskerne i å ta gruvene der.

De skulle bare gå iland med almindelig samtykke fra den norske regjering. (sic!). Men mindre motstand under landgangen kunne de møte. De skulle ikke kjempe seg gjennom Norge, men tåle endel tap. De skulle bare skyte tilbake som en nødutvei og bare bruke makt i selvforsvar.

Den tyske landgangen var ventet på strekningen mellom Oslo og Kristiansand S, men hva som ville skje, kunne ingen forutsi.

Gode forhold til de norske, væpnede styrkene var viktig, men ønsket om å samarbeide med nordmennene måtte ikke føre til at de britiske styrkene ble avledet fra sin egentlige oppgave.

Styrkene som skulle lande i Stavanger skulle trekke seg tilbake for overlegne tyske styrker, men de skulle ødelegge så mye som mulig av flyplassen Sola, sjöflyhavnen og havneanleggene i Stavanger først.

De skulle i tilfelle trekke seg tilbake til Bergen, og forsterke troppene der.

Timeplanen var: (pr. 4. april, den opprinnelige plan.)

Den første bataljonen går ombord i S/S "Batory" i Clydefjorden den 5. april og er i Narvik natten til 10. april med 2 kryssere og 3 jagere som eskorte. General Mackesy, som leder ekspedisjonen seiler med 200 mann i admiralens skip "Aurora".

2 forsyningsskip seiler fra Bristolkanalen den 8. april.

De vil være i Narvik den 17. april. Resten av 24. brigade seiler med 3 passasjerskip fra Clyde den 12. april og er i Narvik den 17. april.

2 bataljoner til Stavanger, code 547, vil være ombord i 2 tunge

kryssere som kan komme fram til Stavanger den 6. april.
2 andre tunge kryssere med 2 bataljoner til Bergen vil kunne
være framme natt til 7. april. De 4 krysserne skal dra fra
Rosyth.

Bj.Björnsen: "Narvik 1940" s. 216, 217.
CAB 80/105 C.O.S.(40) 277(S) og CAB 79/85 C.O.S.(40) 64 4.4.1940.

(På de tider som er angitt i denne timeplan, var ingen tyske
tropper underveis. Kun 2 handelsskip i "Tankerstaffel" på veg
til h.h. vis Narvik og Trondheim. Auslaufzeit: Wilhelmshafen
den 3.4. og 4.4. anmrk. OJR.) + 3 handelsskip med laster
for Narvik og øyene i Finnmark
den 3.4. og 4.4.

Vedr. Stavanger, code 547:

It is anticipated that our assistance will be welcomed by the
inhabitants, but the decision as to whether or not to land will
rest with the R.Navy.

Faksimile av ordren om okkupasjonen av Stavanger og Sola fly-
plass, datert 6.4.40, er gjengitt i den tyske hvitbok nr IV.

Da invasjonen (den britiske) var forutsatt å skulle skje uten
motstand, kan planen ikke ha siktet på invasjon etter en
tysk okkupasjon.

Johan Scharffenberg: "Norske aktstykker til okkupasjonens
forhistorie", s. 50 og 51. Videre 52-53.

6. april:

En av brigadesjefene for troppene som skal delta i "Stratforce"
plan "R-4" gir den 6. april sin operasjonsordre nr. 1, hvis
første passus er sålydende:

" 1. General Policy.

Hensikten med "Stratforce" er å gjennomføre landgang ved
512, 547 og 548 og å okkupere disse havner for å hindre at
Tyskland tar dem. Man venter at vår støtte vil bli hilst
velkommen av innbyggerne, men avgjørelsen om en skal gå
iland eller ikke, ligger hos flåten."

Brigadesjefen for 148. Brigade, Brigader H. de R. Morgan.
Ifølge tysk hvitbok nr. IV er ovenstående ordre fra sjefen
for 148. Brigade.

Harald Normann: "De fem første dagene" s. 94.

"Innstilling fra Undersøkelseskommissjonen av 1945" bilag bd. I,
side 36.

Tysk hvitbok nr. IV, s. 43.

6. april:

I Rosyth lå 1 . kryssereskadre med 4 tunge krysser og lastet inn tropper.

143th Brigade med Brigader H. de R.Morgan som sjef bestod av 2 bataljoner og 1 pionerkompani samt stabskvarter. Disse tropper var lastet ombord i de tunge krysserne "Devonshire" og "Glasgow" den 6. april. ("Glasgow" var lett krysser!)

Ifølge generalmajor Leif C. Rolstad, som i 1940 var kaptein og liaisonoffiser til britene i Ruges hovedkvarter, "fortalte Morgan ham meget åpenhjertig at hans brigade hadde vært innlastet 6. april for å dra til Stavanger, men at de så hadde måttet laste ut igjen. Det skulle vise seg at flere av hans offiserer som falt eller ble tatt til fange, hadde på seg papirer vedrørende Stavanger-operasjonen - som tyskerne fikk tak i og gjorde et stort nummer av."

Dette fikk daværende kaptein Rolstad vite da Morgans brigade kom til Lillehammer-traktene 19.-20.april 1940.

Reid/Rolstad: "April 1940" side 84.

2 bataljoner og 1 pionerkompani av 146th Brigade, sjef Brigader C.G.Philips, bestod av 3 bataljoner og 1 pionerkompani ble satt ombord i de tunge krysserne "Berwick" og "York" vel også 6.4 (7.4.?).

Viseadmiral J.H.D.Cunningham hadde kommandoen over flåtestyrken som skulle til Stavanger og Bergen. Han hadde heist sitt flagg på "Devonshire".

Captain Vian med jagere fra 4. jagerflotilje skulle eskortere krysserne.

Flåteavdelingen skulle være klar til å gå til sjøs om morgenen den 8. april.

A.E.Steen: "Norges sjökrig..." s. 169.

Bernhard Ash: Norway 1940" s. 31. -

Moulton: "The Campaign in Norway 1949" s.58,59.

I Clyde ble 1 bataljon av 146th Brigade (Hallamshire Batallion) satt ombord i S/S "Chobry" og 1. Battalion Scots Guards av 24th Guards satt ombord i S/S "Batory", to polske atlanterhavs-dampere som var blitt gjort om til troppettransportere.

Admiral Sir Edward Evans skulle lede den sjömililitære ekspedisjon til Narvik, og hadde heist sitt flagg på krysseren "Aurora" (lett krysser) den 4. april.

Bammen med "Aurora" lå 6 jagere i Clyde, som skulle eskortere troppetransporterne. Krysseren "Aurora" skulle ha 200 man tropper "Aurora" med S/S "Batory" skulle til Narvik, mens S/S "Chobry" med eskorte skulle til Trondheim med Hallamshire Battalion. Den lette krysser "Penelope" som lå i Scapa Flow skulle slutte seg til Evans flåtestyrke sammen med jagere, for eskortering. Narvik-ekspedisjonen skulle være klar til å gå fra Clydefjorden om morgenen den 8. april.

1. Battalion Irish Guards og 2. Battalion of The South Wales Borderes, begge tilhørende 24th Guards Brigade skulle senere overføres til Narvik, sammen med spesialavdelinger fra hæren.

6. april:

Følgende krigsskipstyrker ble videre for 7. april holdt i beredskap for å møte tyske krigs- og transportfartøyer til Norge som følge av den britiske minelegging i det norske farvann:

2. kryssereskadre; 2 kryssere og endel jagere, under kommando av viseadmiral G.F.B. Edward-Collins, med stasjon i Rosyth.

18. kryssereskadre; 2 kryssere og et par jagere, under kommando av vise-admiral G. Layton som skulle operere ut fra Scapa Flow.

Hjemmeflåtens hovedstyrke med slagskipene "Rodney" og "Valiant", slagkrysseren "Repulse", krysserne "Sheffield" og "Penelope" og 10 jagere under kommando av admiral Sir Charles Forbes i Scapa Flow klare til å gå ut til sjøs.

Enn videre ble flyskvadron No. 204 (Sunderland flybåter) forlagt til Sullom Voe på Sjetland for å bli satt inn ved et eventuelt tysk framstöt mot Norge.

Som för nevnt var ennå en britisk brigade med 3 bataljoner klar til å bli landsatt i Narvik, efter at byen var blitt besatt av 24th Guards Brigade med 3 bataljoner.

Videre skulle de allierte styrker bli ökt til ca. 18.000 mann

6. april:

og vesentlig bestå av franske tropper, alpejegere, fremmedlegionærer og polske frivillige. A.E.Steen: "Norges sjökrig" s. 168
Disse tropper skulle som støtte få tildelt 1 squadron jagerfly og 1 squadron "army Co-operaton" fly.

Det var ikke planlagt flystötte for troppene som skulle lande i Syd-Norge.

Den tyske "Funkaufklärung" gav löpande underlag for bl.a. den tyske marineledelsen.

Den 6. april noterte die Seekriegsleitung im KTB: (Krigsdagbok)

"Die Massnahmen des Gegners werden dahin beurteilt, dass dieser ganz kurz vor eigenen Aktionen in den norwegischen Gewässern oder auf norwegischem gebiet steht.....Die Skl. vertritt die Auffassung, dass die Durchführung der Weserübung höchste Eile erfordert. Der 9.4. erscheint als spätestester Termin. Eine Verlegung des Termins wäre erwünscht, lässt sich nunmehr aber nicht mehr durchführen."

Zwei Tage darauf erhielt die deutsche Seekriegsleitung auf diese Lagebeurteilung vom 6.4. von der Gegenseite die Quittung!

(Mineleggingen 9.4.) Hubatsch: "Weserübung" s. 159

Assmann: "Deutsche Schicksals Jahre" s. 128

Den britiske ordren om å okkupere Narvik er datert "War Office, 6th April 1940."

I London hadde Chamberlain, Halifax og finansministeren helgelördag 6. april.

Mineleggerne og dekningsstyrken var på veg mot Vestfjorden, den lette krysseren "Birmingham" og 2 jagere befant seg i farvannet ved Lofotøyene på jakt efter en tysk fiskerflåte, denne styrken skulle også dekke mineleggingen 8. april i Vestfjorden.

Den franske lette krysser "Emile Bertin" med 4 jagere befant seg i de nordlige, britiske farvann.

A.E.Steen: "Norges sjökrig ..." s. 168.

Hubatsch: "Weserübung" s. 59.

6. april:

Den 6. april kom en gruppe britiske og amerikanske journalister til Narvik og tok inn på Royal Hotell. Blant disse journalistene var også nevøen til Winston Churchill, Gerald Romilly.

Journalistene hadde "nese" for godt stoff, deres ankomst til Narvik var en bekreftelse på at byen var blitt et internasjonalt brennpunkt.

Disse journalistene hadde den 7. og 8. april intervjuer med kommandørkaptein Askim og oberst Sundlo.

Man undret seg mye i Narvik over at disse journalister kom akkurat nu, og at det var en nevø av Churchill blant dem. Over akkurat hans nærvær ble det gjettet og grublet mye. Mere om ham senere under datoen 9. april.

Bj. Björnsen: "Det utrolige døgnet" s. 31 (utkom høsten 1977)
Karl Springenschmid: "Die Männer von Narvik" s. 79. (utkom 1970)
Forfatteren var lenge tysk krigskorrespondent i Norge.

Admiral Sir Edward Evans, som skulle lede den sjömilitære styrken til Narvik, hadde en norsk hustru, og han kjente nordmennene meget godt. Han var overbevist om at det ikke ville bli noen alvorlig motstand (ved britisk landing i Narvik).
Admiral, Sir Philip Vian: "Acton this Day. A War Memoir" s. 33.
Boken utkom 1960 i London.

Utenriksminister Koht holdt en "utgreiing" i åpent möte i stortinget lördag den 6. april, men han kom ikke nærmere inn på de notene han hadde fått på engelsk av den britiske sendemannen Dormer, og på fransk av den franske sendemannen Dampierre. Notene hadde likelydende innhold.

I sin bok "For fred og fridom i krigstid 1939-1940" forteller han om notene og sin reaksjon på disse. Særlig de allierte kravene i de 5 punktene fant han usmakelige og meget fornærmelige mot Norge.

Koht sier han ble både harm og skremt då han hörte desse notane opplesne for seg.

Han sa til sendemennene at det var uverdigg å skrive til Norge på denne måten. Han tok straks kontakt med sin kollega Günther i Stockholm. Günther sa til Koht at "dette er berre blöff."
Sidene i boken: 193 til 198.

7. april:

Den 7. april kl 0230 samlet tyske krigsskip seg nord for öya Wangerooge. Flåtestyrken bestod av 2 slagkryssere, 1 tung krysser og 14 jagere. Krysseren og jagerne hadde ombord 2 alpejeger-regimenter uten tungt utstyr. Krysseren og 4 jagere skulle til Trondheim, de övrige 10 jagerne skulle til Narvik. Den 9. april kl. 0515 skulle skipene gå inn til sine respektive landingshavner. Tidspunktet 0515 fikk kodenavnet "Weserzeit".

Været var pent, rolig sjö og næsten ikke vind. Ca. kl 0515 startet formasjonen reisen nordover. Söndag morgen 7. april. Ved middagstider begynte vinden å tilta i styrke.

Man regnet med å passere linjen mellom Sjetlands-öyene og Bergen ved midnattstider.

Senere på dagen hadde vinden nådd styrke 9.

Britene var ikke klar over at denne flåtestyrken var på tur nordover. Men rykter kom på löpende bånd, uten sikre holdpunkter.

Den 7. april kl. 0800 var 21 tyske u-båter på plass ved Sjetland utenfor Jæren, Bergen, Trondheimsfjorden og i Vestfjorden. Videre 5 u-båter var underveis til disse posisjonene.

I Clyde og Rosyth var alle tropper lastet inn på sine respektive skip, og lå klar til å starte aksjonen mot Norge.

Kl. 0805 oppdaget et britisk Hudson oppklaringsfly en tysk flåtestyrke vest for Jylland, ca. 240 km sør for Lindesnes. Flyet hadde sett 17 skip med kurs nordover. Meldingen nådde sjefen for hjemmeflåten ca. kl. 1120. Man mente skipene skulle til Skagerak, Syd-Norge.

Ved ca. kl. 1430 (britisk tid oppgis til kl. 1330) blir den tyske flåte-styrken angrepet av britiske bombefly.

Flåtens posisjon er nu noe mere vestlig enn kl. 0805. (Tysk tidsangivelse kl. 0905.) og lenger nord. Derry sier 125 km.

Sjefen for hjemmeflåten fikk denne meldingen ca. kl. 1730.

Forbes gir ordre til at hjemmeflåten skal gå ut til sjös kl. 2015. Været om eftermiddagen hadde vært for dårlig til regelmessig fly-opklaring.

Man var ikke riktig klar over den faktiske situasjon på havet, man antok og håpet - men britene avblåste ennå ikke egen aksjon.

7. april:

rot Skandinavia. Mineleggerne var underveies, og dekningsstyrken for denne.

Ut på kvelden har man i den britiske militære ledelsen fått klarhet i at den tyske flåtestyrken som var blitt observert i Nordsjøen vest for Jylland, ikke var gått inn i Skagerak.

Den britiske hjemmeflåten var gått ut, også franske flåteenheter var i Nordsjøen, og jakten på den tyske flåtestyrken var i gang sent på kvelden den 7. april og om natten mellom 7. og 8. april. Dårlig vær, sterk kuling, enkelte stormbyger, snebyger og regnbyger med høy sjø. Siktbarheten svært lav.

8. april:

Mellom kl. 0430 og 0500 legges minefeltet i Vestfjorden. På den tid befinner den tyske flåtestyrken seg ca. 80 sjömil vest for Grip ved Kristiansund N. (Den gikk med ca. 21 sm fart).

I NOU 1979 : 47 Rapport fra den militære undersökelseskommission av 1946, står följende på side 99:

"Troppene gikk ombord i H.M.S. Devonshire, H.M.S. Glasgow, H.M.S. Cyclope om formiddagen den 7. april, men fartöyene gjorde vendereis den 8. april og troppene debarkerte igjen."

Kl. 0500 sender Churchill ut en kunngjöring om mineleggingen, 3 minefelter i de norske farvann.

Mellom kl. 0530 og 0600 overleverte de britiske og franske sendemenn hver sine likelydende noter til Utenriksdepartementet. Notene ble bragt ^x til utenriksminister Koht kl 0615 av en funksjonär i departementet. Notene meddelte at de allierte hadde lagt ut miner i norsk farvann for å hindre at tyske malmskip skulle kunne passere der osv.

Koht skriver i boken "Fra skanse til skanse" s. 9:

"Dermed var det tiltaket gjort som måtte egge tyskarane til mot-tiltak - om det da ikke kunne lukkast oss å avvende slike mot-tiltak med kraftige rådgjerder på vår side. Det var dette siste eg straks sette alle tankane og evnene mine inn på."

+ hjem
(Lysaker)

8. april:

Kl. 0610 inngikk melding fra vaktbåten (tilhørende Den norske marine) "Syrian" til Admiralstaben i Oslo at britiske marinefartøyer hadde lagt miner innenfor 3-milsgrensen i Vestfjorden.

Kl. 0748 meldte ~~terpedobåten~~ ^{jageren} "Sleipner" at den var blitt anropt og stoppet av den britiske jageren "Hyperion" (H 97) innenfor territorialgrensen på Hustadvika.

Fiskere fra Bud fortalte senere at det dukket opp britiske marinefartøyer om morgenen 8. april og jaget fiske-~~sk~~köytene deres til lands. Deretter gav de seg til å kaste tomme oljefat på sjøen. Senere hørte de at det skulle være miner.

Ejörnsen: "Det utrolige døgnet" s. 33.

General Moulton skriver i sin bok: "The Campaign i Norway 1940" om mineleggingen på side 104:

"The Vestfjord minefield, laid at last after six months' hesitation, had been quite ineffective; the Germans passed well to seaward of it. The field off Stadlandet was never laid, the Teviot Bank being recalled on the alarm of German ships at sea. The third, off Molde, was a dummy."

Men det ble kringkastet minevarsel med posisjoner som anga minefeltenes beliggenhet. (3 stk)

Krigsskipene som lå i Rosyth og Clyde-fjorden fikk ordre om å sette troppene iland, "march their ashore" in Sir Winston's words. Troppene ble satt iland med all hast, Leicestershire-ble sendt på land i løpet av 1 time, og deres effekter og utrustning som hadde blitt stuet med omhyggelighet og "taktisk", ordenksomhet, "suffered a like fate".

Utrustningen ble lempet på kaiene eller lempet overbord mens skipene satte full fart til sjøs for å møte tyskerne, som nu "var over alle hauger", på Haltenbanken eller deromkring.

Tilsammen 61 britiske og franske overflate-krigsskip var på jakt etter tyskerne i området mellom Skottland - Bergen - Sjetland - Röst i Lofoten. I tillegg kommer de 19 ubåtene som lå i Skagerak - Kattegat og langs Lista og Jæren.

Kl. 1024 ble en britisk jager, "Glowworm" senket av tyskerne. 1 kryssereskadron fra Rosyth seilte ut for å delta i jakten den 8th - P.M. (de 4 krysserne som skulle til Stavanger/ Berge

8. april:

T.K. Derry: "The Campaign in Norway" viser på kart over Nordsjøen-Norge-Danmark tidspunktet når de britiske krigsskipene seilte til sjøs for å ta opp jakten på de tyske krigsskipene. Derry angir ikke hvilket klokkeslett skipene gikk ut. (kun P.M. og A.M.) Derfor er det vel verdt å legge merke til det som står på side 99 i NOU 1979 . 47, "at fartøyene gjorde vendereis 8. april og troppene debarkerte igjen."

Som tidligere nevnt regnet man med reisetid på 20 timer fra Rosyth til Stavanger / Bergen.

Og jageren "Glowworm" ble senket av tyskerne kl. 1024 i posisjonen 64° 12,7' Nord og 6° 28' Öst, ca. 155 km rett vest for Halten fyr.

(Dåskulle igrunnen britene ha hatt Nordsjøen vest for Stavanger og Bergen for seg selv fra tidlig om morgenen til langt ut på dagen den 8. april!OJR anmrk.)

Kl. 1800 mottar utenriksdepartementet i Oslo et telegram fra Norges minister i London, som meddeler at Admiralitetet i London har orientert ham om at en tysk flåtestyrke er sett i Norskehavet og at den antagelig har Narvik som mål.

Tyske fjernoppklarings-fly og krigsmarinens Funküberwachung og Funkauswertung har dannet seg et bilde over de allierte og tyske krigsskipenes posisjoner i Nordsjøen og i Norskehavet, Lagekarte Marine 8. April, 1800 Uhr:

1. 4 britiske kryssere og 2 jagere (1. kryssereskadre) befant seg öst for Aberdeen med nord-kurs.
2. Vest for Orknöyene var 1 slagskip, 1 hangarskip og 1 krysser med kurs nordöstover.
3. Midt mellem Sjetland og Bergen var 2 kryssere og 4 jagere med kurs nord-nordöst.
4. Ca. 125 km nordvest for Ålesund var 2 slagskip, 1 krysser og 10 jagere på kurs nordvest.
5. Ca. 200 km nordvest for Fröya var 1 slagkrysser, 1 krysser og 4 jagere på kurs nordöst.
6. Sydvest for Röst i Lofoten lå en britisk styrke på 1 slagkrysser, 1 krysser og 14 jagere.

8. april:

7. Ca. 90 km sydöst for Stad var 1 fransk krysser og 2 franske jagere med kurs nord-nordöst.
8. Ca. 50 km nord for Sjetland var 2 kryssere og 5 jagere med kurs nord-nordöst.

Dette er 60 skip på vill jakt efter den tyske flåten på veg til Trondheim og Narvik,

1 britisk jager ble senket kl. 1024.

De allierte u-båtene ligger i posisjoner langs den Svenske kysten fra Lysekil til Færder, og fra Færder til Mandal, til dels innenfor 3-milsgrensen. Videre 4 båter fra Lindesnes til Kopervik.

På samme tid befant de tyske jagerne som skulle til Narvik, seg ca. 60 km vest for öya Dönnä. De 2 slagkrysserne var på kurs nordover.

Om för-middagen den 8. april kom den britiske marineattaché i Oslo, viseadmiral Boyes til Admiralstabens etterretningsavdeling og sa til orlogskaptein Steen: "De kan meddele admiral Diesen at jeg har grunn til å tro at også ("I have reason to believe that also") en britisk flåtestyrke er på vei for å möte de tyske sjöstridskrefter som er stukket til sjöss."

Steen skriver i sitt verk "Norges sjökrig 1940-1945" bd. I, s. 20 at meddelelsen tydet på "at britene hadde til hensikt å möte de tyske skip med sterke sjöstridskrefter i Kattegat eller Skagerak. Både av kommanderende admiral og i Admiralstaben ble den derfor oppfattet slik at det i löpet av dagen ville resultere i at den tyske oppmarsj, hvor den enn skulle, ville bli slått tilbake med store tap".

Hentet fra en artikkel med kommentarer skrevet av Johan Scharffenberg i Morgenbladet den 10. november 1961.

Hele dagen den 8. april hadde de 4 offiseren^e som kom til Narvik, Stavanger, Bergen og Trondheim sittet ved sine radiomottakere og ventet på codeordet "Beltor", som ikke kom. (Se side 10). De 4 fikk sitt lives overraskelse da tyskerne dukket opp dagen efter. I Stavanger satt Captain Munthe om kvelden i bilen sammen med konsulen for å dra til hans hytte. Munthe hadde brent sine kodeböcker i hotellets sentralfyr, tatt inn sin teleskopantenne, som hadde stukket ut av vinduet hele dagen, rigget ned sitt rad^eanlegg og fortalt alle sine norske venner og bekjente

8. april:

at britene var underveis.

Han var jo britisk offiser, så han burde vite det.

E.Bjørnsen: "Det utrolige døgnet" s. 165.

Episode fra Stavanger:

"Commander Platt put down his telescope and, pointing to me, he said: "This Officer has just arrived from England and he has a wireless set working in the next room. We are waiting for a signal" "The message we waited for was "Beltor"....."I told him it was the signal for the arrival of our troops."

Kjeldstadlid: "Hjemmestyrkene" s. 355.

Kocht skriver i boken "Fra skanse til skanse" på side 13:

Kl 18 hadde han fått telegrammet fra London som fortalte om tyske krigsskip på veg til Narvik.

"Eg kjende meg trygg på at dei britiske krigsskipa var på ferde i Nordsjøen; dei hadde da heilt nyleg vori tett innpå norske-stranda. Engelskmennene var herrar på havet. Og i Narvik hadde vi både orlogsskip og hærfolk; heile Nord-Noreg var mobilisert. Da byråsjef Reusch spurde meg om han skulde sende meldinga fram til forsvarsstabane, svara eg sjølvsagt ja. Og da admiral Diesen sia telefonerte til meg og spurde om han ikkje no burde gje ny order til pansarskipa i Narvik, såleis at dei skulle skyte på tyskanne som kom og ville overfalle oss, men ikkje på engelskmennene som kom til hjelp for oss, da svara eg likeså sjølvsagt ja til det."

Kl. 22 ble det sendt melding over norsk radio at alle fyr skulle slukkes og alle tåkelurer stoppes på kyststrekningen fra den Svenske grensen og til Marsteinen fyr ved Korsfjorden sør for Bergen.

(Der seilte de tyske skipene inn til Trondheim og til Narvik med alle kystfyr i full drift hele natten. General Dietl forteller i sin bok at det var først ved sikt av Tranøy fyr at kommandanten på leder-fartøyet "Wilhelm Heidkamp" kunne gjøre en nøyaktig posisjonsbestemmelse for innseilingen til Ofot-fjorden.)

Sent på kvelden fikk marinens ^{i Narvik} offiserer ordre fra Admiralstabene om å skyte på tyske krigsskip, men ikke på britiske. Også til Kristiansand befestninger kom det ordre om å skyte på tyskerne, men ikke på allierte skip.

Lars Borgarsrud: "Unngå å irritere fienden" s. 136.

Bjørnsen: "Det utrolige døgnet" s. 73-74.

8. april:

"Om eftermiddagen/kvelden 8. april var det møte i Oslo militære samfunn hvor kong Haakon VII var til stede. Advokat Brögger holdt et kulinarisk foredrag. Så nøye som kongen alltid fulgte med i begivenhetene, har han på dette tidspunkt kjent den tyske flåtebevegelse og senkningen av Rio de Janeiro, men også kjent tilsagnet fra den britiske marineattasje admiral Boyes om at nu ville den britiske flåte ta opp kampen mot de tyske skip. Derfor var kongen like rolig som regjeringen og ble i det militære samfunn utover kvelden. Han hadde ennå ikke gått til sengs da flyalarmen kom.

Like sorgløse var de aller fleste, selv Hambro ante ikke det umiddelbart forestående angrep."

Johan Scharffenberg: artikkel i Morgenbladet fredag 29. mars 1963, "Hva vil regjeringen skjule?"

Om kvelden den 8. april kommer den britiske marineattasjeen til Admiralstaben: "Han ville vite om han kunne melde hjem til det britiske admiralitet at Oslofjorden var fri for miner!" Admiral Diesen ble selv konsultert.

Han grublet litt sammen med sin stabsjef og fant ut at forespørselen måtte henge sammen med meldingen tidligere på dagen om at den britiske flåten var gått ut og at den kanskje ville søke tilflukt i Oslofjorden. Og han gav svar tilbake at jo, Oslofjorden var minrefri, og ekspederte ordre til Horten at minelegging skulle ikke skje likevel.

Bj. Bjørnsen: "Det utrolige døgnet" s. 52.

Kommanderende admiral Diesen hadde gitt ordre til at minene skulle legges den 9. april kl. 0100 på en forberedt linje mellom Rauøy og Bolærne. Denne ordren var ennå ikke utført da den tyske krigsskipsgruppen passerte. Ordren ble annullert kl 0300, fordi man hadde sluttet seg til at britiske flåtestyrker ^{kun} som hjelp til nordmennene, og ^{at} man derfor ikke måtte sperre veien inn Oslofjorden for britene. Denne slutning ble truffet etter ~~meldelsen~~ henvendelsen fra den britiske marineattasje i Oslo.

Vidne-utsagn av general Laake og admiral Diesen for Den norske undersøkelseskommissjonen, innstilling s. 96-98 og bilag II, side 186.

Häbatsch s. 138.

8. april:

Tilsvarende ble det gitt ordre til de norske kystfestninger og krigsskip om å skyte på tyskerne, men ikke på britiske skip.

Innstillingen bilag I, s. 95 og bilag II s. 188.

Hubatsch: "Weserübung" s. 138. 2. ny bearbeide opplag 1960.

9. april:

Kl. 0058 meldte Rauøy og Bolærne at de var i kamp.

Morgenen 9. april ble ⁺Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik okkupert av tyskerne. I Kristiansand S og Oslo ble besatt senere på morgenen og ut over formiddagen.

I Trondheim besatte tyskerne det britiske konsulatet og tilhørende shipping-kontor.

Den britiske major Palmer ble tatt av tyskerne, og med ham ble en hel del dokumenter, bl. annet den britiske planen for aksjonen mot Skandinavia funnet.

Disse dokumentene ble sendt til kommanderende admiral "Nordsee" i Wilhelmshaven, med det første Ju 52 som landet i Trondheim. PK-mann Sprang fulgte med og leverte dokumentene der. Kapitan Hinsch avgav rapport til admiralen sammen med PK-mannen.

PK-mann beretter:

"Kl. 0525 er de tyske skipene i Trondheims havn. Landsettingen av troppene går raskt og uten vanskeligheter.

Tidlig om formiddagen har PK-folkene de første beretninger ferdige, men får ikke sende dem, da skipenes radiostasjoner har nok av strengt militære ting å sende.

PK-mannen går da til den norske telefonsentralen, får forbindelse med det tyske telegrambyrå i Berlin, og telefonere sine meldinger og beretninger. Kort tid etterpå blev telefonkabelen brutt."

"Propagandatruppen der deutschen Kriegsmarine", s. 131.

Narvik:

Ca. kl 0500 la den første tyske jageren til dampskips-kaien,

9. april:

og de første stöt-tropper sprang på land og samlet på kaien. De 3 første tyske jagerne landsatte 600 mann, som straks marsjerte opp i byen.

Narvik ble overgitt kl. 0615.

Under marsjen op mot byen møtte det første kompaniet en politibetjent, som spurte offiserene som gikk foran "Are yu English-menn", uten å få svar. Han gjentar spørsmålet nedover langs rekkene, men blir møtt med taushet. Det er ennå mørkt og han kjenner ikke uniformene. Da han gjentar spørsmålet til offiseren som ^{han}daner köen, svarer denne: "Wir sind Deutsche". Og nordmannen utroper "Hvordan er det mulig?".

I peisestuen på Royal Hotell satt de britiske og amerikanske journalistene og ventet på britene. De hørte eksplosjonene på havnen, men forholdt seg avslappet.

Da de til sin overraskelse så tyske offiserer strømme inn i hotellet, tyske soldater stod ved alle utganger, og herrene i peisestuen fikk ordre om å bli sittende.

Passene ble kontrollert, og amerikanerne fikk gå "på byen". En av journalistene fra "New York Times" sendte en artikkel fra sverige den 12. april 1940, beretning fra et öyenvitne, som opplevet Narviks okkupasjon av tyskerne. Artikkelen i New York Times var objektiv, ifölge en tysk offiser (samtale 1957 i München.)

Churchill's nevö, journalisten Gerald Romilly ble tatt av tyskerne og sendt til Tyskland med fly fra Narvik få dager senere. I Dietl's stab spekulerte man lenge på hvad Churchills nevö skulle i Narvik 6. april, og hvilket oppdrag han eventuelt hadde

De 3 överste etasjer i Royal Hotell ble rekvirert til Dietl's hovedkvarter.

Boken om general Dietl, s. 52, 57, 58, 59, 62, 68, 69, 70.

Karl Springenschmid: "Die Männer von Narvik": s. 76, 77, 78 og 79.

---000---

I Spears bok. "Assignment to Catastrophe" gjengir han en uttalelse fra Churchill: "Vi har en tendens til å komme for sent til bussen."

Den 9. april i morgenens möte i Underhuset ble Chamberlain hilst med applaus der han slo fast at denne brutale, tyske aggresjon ville bli katastrofal for tyskerne og bidra til deres

9. april:

nederlag. Han trodde at Narvik var feiltrykk for Larvik. At tyskerne var i Larvik og ikke i Narvik.

Bj.Bjørnsen: "Narvik 1940" s. 218, 219 og 233.

Videre:

Bernhard Ash: "Norway 1940" s. 1 - 43.

J.L.Moulton: "The Norwegian Campaign of 1940" s. 11 - 105.

J.R.M.Butler: "Grand Strategy" s. 100 - 146.

Kjeldstadli: "Hjemmestyrkene" I, s. 55-56-353,354 og 355.

Lars Borgarsrud: "Unngå å irritere fienden" s. 135-136-137-
138-139.

Harald Normann: "De fem første dagene" s. 92 til 107.

Johan Scharffenberg: "Norske aktstykker".1950

Hubatsch: "Weserübung" 1960.

Bjørnsen: "Det utrolige døgnet" 1977. "Narvik 1940".1980.

Refleksjoner:

Utenriksminister Koht:

"Eg trur for min part at England og Frankrike
gjerne vil drive Noreg ut or nöytraliteten sin
og inn i krigen."

22. des. 1939 i Utenrikskomiteen.

+

"Eg må vedgå at eg kann ikkje fri meg for den
mistanken at den britiske regjeringa beint fram
har sett seg til fyremål å driva oss inn i
krigen."

8. januar i Stortinget.

Scharffenberg:

"Da invasjonen (de alliertes) var forutsatt å skulle
skje uten motstand, kan planen ikke ha siktet på
invasjon etter en tysk okkupasjon."

Side 51 i Aktstykker.

De britiske tropper som ble satt ombord i troppettransport-
skipene og krigsskipene den 6. og 7. april medførte 50 skudd
ammunisjon for hvert gevær og 750 skudd for hvert maskingevær.
Hver bataljon medførte hver 2 stk 3 inch bombekaster.
Ellers ingen tung utrustning, kun lette infanterivåpen.

Sommeren 1940 ble det oppdaget flere kasser merket "Maskin-

Refleksjoner:

delar" med fingert mottakernavn og adresse, i et lager-skur på Tyskebryggen i Bergen. *Sætt på England!* Kassene innholdt lette håndvåpen, revolvere og pistoler med rikelig ammunisjon, samt endel håndgranater. (ellers ukjent). Disse kassene ble senere tømt og dannet Mil.Org, Bergen 's første våpenlager. Oscar Magnusson hentet våpen her i mai 1940. Arnfinn Haga: " Dette er vinteren" s. 27.

Det er et faktum at kystartilleriet, særlig på Vestlandet var svært opptatt av hvilken nasjonalitet de angripende skipene hadde. Det kan tyde på at man visste at slike skip var i anmarsj.

Kan norske militære tiltak i dagene før 9. april tyde på at noen hadde kunnskaper om de britisk-franske planer? Slokking av fyrene i sør, men ikke nordenfor Marsteinen. Ikke utlegging av minene. Ordrene om ikke å skyte på allierte skip, bare på tyske.

En flyavdeling på Sola ble beordret til Østlandet i uken før 9. april. Eksporten av karter til England fra den Norske generalstab.

Hver for seg er det ikke noen bevis, men alle de detaljer som etterhvert kommer fram, særlig hver gang nye dokumenter frigis i England, gir et tilstrekkelig grunnlag for mistanke om at enkeltpersoner i militære og politiske kretser kan ha vært informert eller hatt sterk mistanke.

A Borgarsrud side 136.

Kommanderende general Laake forklarte til Undersøkelseskomisjonen (Innstilling, s. 78) "at han etterhånden kom til det resultat at Regjeringen stolte på England, og at den gikk ut fra at det ikke skulle komme til krigshandlinger på landjorden. Hvis det kom et tysk angrep, ville England hjelpe til å avvise det, og kom det et engelsk angrep, skulle vi ikke slåss." Scharffenberg: "Aktstykker" s. 11.

Se også Koht: "Fra skanse til skanse" s. 13. "For fred og friedom" s. 193 til 221

Vedr. admiral Boyes melding til den norske admiralstab om forniddagen 8. april. Ingen allierte overflatekrigsskip var på veg til Skagerak, heller ingen slike krigsskip kom dit for å bekjempe tyskerne natten 8./9. april. Kun u-båter var i disse farvann. Hvorfor løy man for noråmennene?

Refleksjoner:

Den tyske marineattaché i Oslo rapporterte til Berlin våren 1940

"at det forelå en forståelse mellom den norske og den britiske regjering om at den norske regjering skulle holde seg passiv overfor en eventuell landing i Norge".

Scharffenberg uttalte dette i et innlegg i en debatt i Studenter-samfunnet i januar / februar 1955.

Lord Hankey sier i sin bok: "Politics, Trials and Errors", Oxford 1950, Ch. IV, especially p. 79:

"Hvem det var som traff beslutningen om å gå til aksjon, og hvilke omstendigheter det skjedde under, ser ikke ut til å være offentliggjort i noe av landene. Men begge planene ble satt i verk omtrent samtidig, bare med 24 timers forsprang for Storbritannia i denne såkalte aggressive krigshandling".

"Both plans were executed almost simultancously, Britain being twenty-four hours ahead in this act of aggression, if the term is really applicable to either side".

På norsk: "Handlet vi rett!" utgitt ca. år 1950.

McLton: "The Norwegian Campaign of 1940" s. 59.

Efter seieren over Frankrike i 1940, oppdaget tyskerne et fransk jernbanetog med flere vogner med arkivmateriale tilhørende det franske hovedkvarteret, Den franske overkommando. Toget stod på stasjonen i La Charite ved Loire. Her fant man også planene, dokumenter, brevveksling, karter, aktstykker osv. fra de alliertes Skandinavia-aksjon.

Her fant man også beviser på at den tyske "Funkaufklärung" og de slutninger man på tysk hold hadde truffet av disse, var riktige. De beslaglagte dokumenter som ble offentliggjort i de tyske hvitbøker 1940, var riktige. Scharffenberg hadde aldri tvilt på at at hvitbøkene gjengitte dokumenter var ekte!

Tyskerne hadde løst de britiske marinekoder, og kunne følge med i marinens radio-trafikk. De var klar over at de allierte satte igang med noe mot Norge i april 1940. McLaclan's bok 1968, David Kahns bok "Kodebrytere".

Skedvin i Dag og Tid 22.2.1980:

"Når det var tydelige teikn til slik tysk offensiv, skulle britiske tyskarane i forkjøpet". Aktstykke fra Chiffs of Staff 6. april

I en artikkel i dagbladet den 12.4.1980 om dette,

refleksjoner:

skriver han:

" og så har jeg altså taushetsplikt. Jeg kjenner meg bundet av den. For meg betyr det noe å skrive under på en slik ting som hensynet til rikets sikkerhet."

Det er få utsagn som har større virkning enn uttrykk som "rikets sikkerhet." Det betyr for motparten: bare til hit, men ikke lenger. Det er ikke mere å si.

Men med den utrustning og den ammunisjons-tildeling de britiske troppene var hadde med seg ombord i skipene som skulle landsette dem i havnene i Norge, er det helt klart at de ikke skulle i noen form for krig. De skulle til et vennligsinnet folk, og ventet å bli mottatt som venner.

I møtet 6. april bemerket utenriksminister Halifax til rettingslinjene for R-4, landingen i Norge:

"Det virker litt rart at det i den ene paragrafen står at troppene bare skal gå iland med samtykke av den norske regjeringen, mens det i den andre står at hvis nordmennene skyter, så skal vi tåle visse tap."

Bjørnsen: "Narvik 1940", s. 216, 223.

Sir Basil H. Liddel Hart skrev en artikkel i "The Listener" 26. mars 1953 under titelen "Provoking Hitler" hvor han anmelder boken av T.K.Derry: The Campaign in Norway." Scharffenberg bringer hele artikkelen i oversettelse i Morgenbladet den 14. april 1953 med titelen "Vestmaktenes provokasjon av Hitler."

Artikkelen er en flengende kritikk av de alliertes militære planer, mangelen på grundighet i utarbeidelsen av dem, sommel og rot osv.

Orlogskaptein Erik Anker Steen skrev i sitt verk på 8 bind, i bind I, side 170:

"De allierte planer for Norges-aksjonen var vel gjennomtenkt, og hadde de blitt satt i verk 5. april som opprinnelig besluttet, er det sannsynlig at de ville ha kunnet gjennomføres, vel å merke hvis mineleggingen i norske farvann hadde utløst et tysk mottrekk slik som de allierte ventet for ikke å si håpet på. Imidlertid ville tilfellet at tyskerne uten å ha kjennskap til de alliertes planer om mineleggingen

Refleksjoner:

i den norske led, satte inn sitt angrep på Norge omtrent samtidig med at Vestmaktens Norges-aksjon tok til. I de siste dagene før 9. april 1940 traff det seg derfor slik at krigsskipsstyrker som tilhørte begge de krigførende parter samtidig var på vei til Norge for å utføre sine respektive oppdrag. Utsettelsen av de alliertes Norges-aksjon fra 5. til 8. april ble derfor av overordentlig stor betydning for utviklingen av krigsbegivenhetene i Norge 1940.

Det var bare denne utsettelsen som gjorde at tyskerne vant kappløpet om Norge og satte dem istand til å "besette (blant andre steder) alle de havnebyer som de allierte hadde håpet å kunne unndra tysk kontroll ved selv å besette dem". Hans kilder bl. a. :British Admiralty Battle Summary No. 17 "The Conjoint Expeditions to Norway, April / June, 1940". (B.R.1736 (10).)

"Norges sjøkrig 1940-1945" Verket utkom i begynnelsen av 50-årene eller tidligere.

Det finnes ennu en mengde dokumenter i forbindelse med Vestmaktens planer, rapporter osv. som ennå ikke er frigitt til offentliggjørelse.

England har heller ikke frigitt den tyske krigsdagboken for "Gruppe XXI, W^eserübung", hvilket tyske forskere lenge har purret på.

Santlige norske dokumenter i forbindelse med tiden før 9. april 1940 er heller ikke offentliggjort.

---0---

Denne oppsummering er bare endel av det stoff som finnes tilgjengelig idag, men tid og stunder strekker ikke til. Dertil koster det endel å reise utenlands for å søke i det arkivstoff som finnes der.

---0---

Og Kohts stadige uttalelser: "Vi må ikke komme med på feil i krigen, hvis vi blir drege inn".

Oslo, den 6. februar 1982

Narvik by itself began to appear to the British as a worth-while target, and the fate of the rest of Norway to be forgotten by them.

Apart from any moral considerations, to allow Norway to be overrun was hardly calculated to encourage other neutrals to favour the Allied cause. Moreover, even though the Allies might secure Narvik, the Germans, with bases at Trondheim and elsewhere, would emerge from a clash over Norway in a stronger strategic position than before, and the Swedish forces were quite capable of defending Gällivare and Luleå against any threat the Allies might mount from Narvik.

Deeply ingrained in the British subconscious lies Bacon's 'He that commands the sea is at great liberty, and may take as much and as little of the war as he will.' In Britain there was little realization that it was open to the Germans as well as to the Allies to take the initiative. Decision was leisurely and planning clumsy. Little attempt was made to discover, or by trained imagination to discern, what the Germans were about to do or capable of doing. In contrast, the German planning was remarkably quick and effective, and took full account of possible moves by Britain.

Thus it was that the Allied direction of the war became out of touch with reality – in Napoleon's phrase it made itself a picture, a false picture. There was, however, an exception. Vice-Admiral Sir Max Horton had in March recently become Vice-Admiral Submarines, responsible directly to the Admiralty for the general administration of the submarine service, but to the Commander-in-Chief, Home Fleet, for the operation of submarines in the North Sea and Atlantic. A highly successful submarine commander in the First World War, he was a strong personality and liked a free hand. It was not, perhaps, entirely because of this that he had, on taking command of the submarines, moved his headquarters to London but kept it outside the Admiralty. He had the reputation for possessing an uncanny intuition of what the Germans would do.

On 29 March Horton summoned the captains of his submarine flotillas operating in the North Sea to London, and told them that he was quite certain that mining the Leads would bring a German reaction, probably the invasion of Norway. He therefore ordered

But the Finnish defeat had caused a change of government in France, and Reynaud was at the head of the new one. Ardent to pursue the war with vigour he came to London to attend a meeting of the Supreme War Council on 28 March. His written suggestion that the war must be pressed with greater daring and energy had already offended Chamberlain. Now he said that in France people everywhere were asking, 'How can the Allies win the war?' and that there seemed little hope of successful action in the west. He pressed for action in Scandinavia, and his chiefs of staff supported him. New to his office, he offered a French expeditionary force of 50,000 men for Scandinavia.² All this chimed with the views of Churchill and Chamberlain came out in favour of intercepting the Swedish ore.

¹ He had arrived at Chamberlain but had made very little progress with its training. See D. Erskine, *The Scots Guards 1919-1945* (William Clowes 1956), pp. 21-26.

² They like the French argued for reasons which have remained obscure to me, that the plan (which should include the landing of troops) would have a powerful effect on neutrals in general and Italy in particular. . . . Reynaud, pressing his case to the Council, and new to office, was persuaded that there was a powerful French expeditionary force in being and ready to embark, centred on the Andet division, the orders for which had been issued on January 8. See Edward Spears, *Assignment to Command* (Hemmenum 1981), p. 94.

every available submarine to put to sea to patrol the German approach routes to Norway, including that through the Kattegat and Skagerrak to Oslo, and to sink troop transports on sight.¹ Thus on 8 April there were nineteen British or Allied submarines in the Kattegatt, Skagerrak and southern North Sea. They reported an unusual number of ships moving north under neutral flags, but were unable to identify them positively as German troopships. It was not until the afternoon of the 9th, when they had seen the best targets pass north before their periscopes, that the British submarines were given permission to sink northward-bound ships without positive identification.

We crept slowly south on the western edge of the channel, only a few fathoms under our keel, and constant aircraft patrolling overhead. Up the other side of the channel, steering north, came merchant ship after merchant ship, neutral markings of every Baltic and Scandinavian country. Great tempting tankers, heavy-laden ships, the German invasion of Norway going north – simple straight attacks, unescorted except for odd A/S vessels patrolling the channel, no doubt looking upon it as a boring routine. But were they transports? To me a ‘transport’ conveyed a passenger ship, the familiar Bibby liner, soldiers crowding the upper works. . . . The German invasion passed on unscathed as far as we were concerned. I was obeying orders and Max K. agreed that we could have done nothing else.²

About noon on the 8th, the Polish submarine *Orzel* identified the *Rio de Janeiro*, a ship of the 1st Sea Transport Echelon bound for Bergen, and sank her. Norwegian fishing-boats from Kristiansand rescued about a hundred men who said that they were on their way

¹ W. S. Chalmers, *Max Horton and the Western Approaches* (Hodder & Stoughton 1954), p. 70 *et seq.* Fifty-seven submarines in five flotillas were available for service. These included 15 submarines in the Far East, a flotilla in the Mediterranean, and the older H-boats used for training. One French flotilla operating from Harwich was under Horton's command.

² Ben Bryant, *One Man Band* (Kimber 1958), p. 85. Admiral Bryant was then commanding the *Sealion*. Of the risks of submarine operation in these confined waters, he says, ‘We should undoubtedly have done great execution on the invasion . . . but it is very problematical whether we should have lived to tell the tale.’

Admiral Hezlet, at the time first lieutenant of the *Trident* stationed off the entrance to Oslofjord, says, however, that the Germans had no markings beyond the territorial waters, except for the *Psidium*, a tanker for Stavanger, which scuttled herself on being challenged by the *Trident*.

carried out by three naval forces. The largest, four minelaying destroyers,¹ escorted by four other destroyers, would mine the Vestfjord approach to Narvik. The second, the minelayer *Teviot Bank*, escorted by four destroyers, would lay a minefield off Stadlandet on the angle of the coast between Trondheim and Bergen. The third, two destroyers, would mark a dummy minefield off Molde. The Home Fleet would remain in Scapa Flow, ready to go to sea and intercept the German fleet when its reaction to the mining became apparent. Later the battle-cruiser, *Renown*, flying the flag of Vice-Admiral Whitworth and screened by four more destroyers, was sent to reinforce the Vestfjord minelaying force, intended rather to overawe the four Norwegian coast defence ships believed to be in Narvik, than to meet the Germans.

In conjunction with the mining, a joint plan provided for the embarkation of a military force, ready to land in Norway 'if German forces set foot on Norwegian soil, or there is clear evidence that they intend to do so'.² The force would be found from the 49th Infantry Division augmented by the 24th Guards Brigade.³ But because it was assumed that the Germans could not bring considerable forces to northern and western Norway, and because the difficulty of embarking arms other than infantry lent a wishful tinge to the whole project, the fighting element would be almost entirely infantry – on a low scale of transport at that – and all the infantry of the division would not be employed. Narvik, the primary objective, would be occupied by the 24th Guards Brigade and a base established there for the arrival of a larger Anglo-French force. Two battalions of the 146th Infantry Brigade would occupy Bergen, and the third Trondheim. Two battalions of the 148th Infantry Brigade were to raid Stavanger to 'demolish' Sola airfield. The four battalions for Bergen and Stavanger would travel in four cruisers of the 1st Cruiser Squadron, embarking at Rosyth and there awaiting orders to sail; the

¹ Several flotillas of British destroyers were built so that they could be converted to minelayers in forty-eight hours. Each ship carried sixty mines. Captain J. S. Cowie, CBE, RN, *U.S. Naval Institute Proceedings*, May 1965.

² Derry, *op. cit.*, p. 15. Apparently quoting official instructions.

³ See Ironside, *op. cit.*, p. 249. Only the 24th Guards Brigade and the 49th Division were available because 'we have now given the 3rd Corps to France'. The 48th Division reached France in January, the 50th and 51st in February, none in March, the 42nd and 44th early in April. L. F. Ellis, *The War in France and Flanders, 1939-1940*, (HMSO 1953), p. 19.

The British operation to mine the Norwegian Leads was to be

¹ But see Hubatsch, p. 54, which indicates that day-to-day business was transacted by Falkenhayn's staff with army headquarters, which is what one would expect.

² Naval commands subordinate to OKM under whom came commanders of naval forces afloat.

³ Ziemke, p. 32, quoting Group XXI report.

⁴ Ziemke, *op. cit.*, p. 39.

traffic, appearing to imagine that this could be done by mining the Leads. Although the time of the winter shipments through Narvik and the Leads had nearly passed the idea, seeming to meet as it did both the wish to do something against Germany and to avoid anything that could be called real aggression against Norway and Sweden, was accepted by the council and linked to another plan which similarly seemed to offer action without bloodshed, to stream fluvial mines in the Rhine. The two operations were to start early in April.

In spite of the French offer, there was no decision to land troops in Norway. It seems to have been supposed that mining the Leads might produce a German reaction, and that Norway would thereupon call for Allied assistance, which might somehow lead to something like the old plan to go to Narvik and on to Luleå. The reasoning is difficult to follow and clearly wishful. The British chiefs of staff had examined the question of the Norwegian west coast and concluded that in the face of British sea power a German attack upon it was impracticable. However, a British plan was now prepared to send the 24th Guards Brigade to Narvik, and a total of five battalions from the 146th and 148th Infantry Brigades to Trondheim, Bergen and Stavanger, if and when German forces set foot on Norwegian soil or there was clear evidence that they intended to do so.

Minelaying was planned to start on the 5th. On the 3rd the Secretary of State for War informed the cabinet of reports of German troops concentrating at Rostock, and the Foreign Secretary informed it that reports from Sweden spoke of 200,000 tons of German shipping at Stettin and Swinemunde with troops embarked. On that day the French cabinet refused to agree to the streaming of fluvial mines in the Rhine. As the two operations had been linked, the mining of the Leads was postponed. On the 5th, Churchill visited Paris to try without success to persuade the French to alter their decision. On the 5th the British cabinet decided to continue with the mining of the Leads in spite of the French refusal to permit mining of the Rhine. On the evening of that day notes were handed by the British ambassadors at Oslo and Stockholm to the Norwegian and Swedish governments informing them of the British intention. Both protested vigorously, the Swedes referring to the danger of war with Britain. The minelaying forces sailed on the 5th, to lay their mines

on the morning of the 8th. Meanwhile the battalions for Bergen and Stavanger embarked in cruisers at Rosyth; that for Trondheim and one battalion of the 24th Guards Brigade for Narvik embarked transports in the Clyde.

Thus British and German forces converged on Norway. Some have been led, by the coincidence in timing, to infer similarity of intent, but there is little real justification for doing so.¹ The German had mounted an operation to occupy Norway and Denmark while the British had sent a small naval force to mine the Leads, with a small military force retained in British ports to meet the possibility of German reaction. Mining the Leads was, of course, a breach of international law, but the trouble in making laws binding in war has always been that, while the simple rules of humane conduct have obvious justification, a cause that can justify war seems also to justify breach of the more artificial international laws. Mining the Leads would have done very little harm to Norway. The damage the Norwegians feared was not from the mines, but from their effect in bringing in the Germans, and it is against that fear that the responsibility of the Allies must be assessed.

The plan to mine the Leads was discussed by the Supreme War Council on 28 March, approved by the British cabinet on 1 April and finally authorized, after the French withdrawal from the linked plan to mine the Rhine, on the 5th. On the evening of that day notes were handed to the Norwegian and Swedish governments. Hird gave the executive order for *Weserübung* on 2 April, setting *Weser* day and *Weser* hour. When the only British mines were laid, the

¹ See Lord Hankey, *Politics, Trials and Errors, Pen-in-Hand* (Oxford 1950), Ch. IV, especially p. 79: 'But both plans were executed almost simultaneously, Britain being twenty-four hours ahead in this so-called act of aggression, if the term is really applicable to either side. At any rate, if it was applicable to one belligerent, it was equally applicable to the other, and that is where the Nuremberg Tribunal, by describing only the German side, went so grievously astray.'

In defence of Raeder and Rosenberg on the charge of planning aggression, it is, of course, legitimate to argue that the case against the British, especially Churchill, should have been taken into account. It is less convincing to imply that a direct attack upon a capital city and all other main centres of population, and upon the persons of the king and his ministers, was not an act of aggression. Although Falkenhorst was tried and found guilty at Nuremberg, the charge against him was of passing the order in 1942 that all prisoners taken from 'commando' raiding parties should be executed. His defence was '*Befehl ist Befehl*' - orders are orders. See *The Trial of Nikolaus von Falkenhorst*, edited E. H. Stevens (William Hodges 1949).

- 1939—45». Jfr. direktør Thorry Kler, Orkla gruver, 18. 7. 1945: «In February, 1940 negotiations took place in Oslo between an English committee represented by Sir Charles Hambro and Lord Glencannon and Orkla Mining Co. represented by Thomas Fearley and myself. It was discussed how the shipping from Orkla to Germany could be kept down during the war. We understood that this was especially important with regard to copper, so much the more as Orkla in the five years preceding the war had produced 60 per cent of the total Norwegian mine production of copper. A written statement was arrived at and a copy was left with the British Legation in Oslo.» Jfr. FA, hylle 20, mappe «SOE Evaluations».
- 3 Jfr. dokumentansamling; tr. av Norges Rederforbund (NB, ikke i bokhandelen) om forbundet 1940—45. Jfr. Nils Ørvik: «Norge i brennpunktet» (b. I: Handelskrigen). Jfr. også Colbaas bok om forhandlingene med britene.
- 4 Jfr. FA, lister over «Documents captured by British Land Forces Norway (BLFN) after May 7, 1945». List No. 12, Serial No. 910, som omhandler et «shipping-kontor» (Captain Douglas) opprettet i Ålesund i april 1940. Jfr. udat. rapport fra Mr. John Olsson: «An account of my experiences from shortly before the German invasion of Norway to my escape about six weeks later.» Avskr. ved Inst.: «I arrived at the Sola Aerodrome, Stavanger, on the 12th March, 1940, and joined the British Consular Staff at that port as Shipping Adviser under Commander Platt, R.N. Everything appeared to be quite normal about the beginning of April, when we were advised of an anticipated invasion of Norway by German forces from a Malcolm Munthe, British Intelligence Officer. He arrived about the 5th April and had information in connection with the landings of British and German troops in Norway. The landings were expected to take place at dawn or dusk, and certain dates were mentioned as most probable in the near future. At this time we were occupying room 56 at the Victoria Hotel, Stavanger, from which we had a perfect view to seaward. It was in this room that we erected receiving and transmitting equipment, brought by a Mrs. Waring (W T) who joined us under orders about this date. Contact was made with London almost immediately, and a sharp lookout was constantly kept from the hotel windows.» - - Den britiske militære etterretningsorganisasjon Secret Intelligence Service (SIS) var sterkt sentralisert, kanskje mer enn de militære etterretningsorganisasjoner i andre land. Hele organisasjonen var bygget opp med det mål for øye å skaffe opplysninger. SIS var et meget viktig organ. Dens leder sto i daglig kontakt med den britiske regjering. SIS hadde som oppgave å samle opplysninger for hær, marine og flyvåpen og det var opp til disse å bruke de opplysninger SIS skaffet. Spesielle liaison offiserer fra hæren, marinen og flyvåpenet var utasjert SIS. Fra årsskiftet 1939/40 ble som nevnt SIS' arbeid i Norge utvidet. Etter at Norge var okkupert opprettet SIS en rekke hemmelige radiostasjoner på flere steder i Norge, hær langs kysten og i havnebyene. Disse hadde til oppgave å rapportere tyske stasjonerte militære anlegg, som festningsverk, batterier, flyplasser etc. og troppebevegelser, Order of Battle etc. Også på dette felt ble det et omfattende norsk-britisk samarbeid. Likesom Milorg og SOE samarbeidet med tanke på sabotasje og geriljakrigføring, så samarbeidet også den britiske SIS med den norske XU om militære etterretninger. Mens XU opprin-

- nelig var en del av Milorg, ble den senere skilt ut og underlagt MiH (Militærkontoret, 2. avd. ved Den norske legasjon i Stockholm) under Forsvarets Overkommando (FOH) i London. Ved frigsjoringen talte XU ca. 1000 agenter rundt om i Norge, samt like mange kontakter for disse. XU mistet ca. 30 mann under krigen. SIS XU-stasjonene var mange. Man kan nevne: Althill, Arics II, Baever, Barbro, Beta, Britta, Brunhilde, Buri, Corona, Crux, Delphin, Denebola, Ermelin, Frey, Gallina, Gerda, Gaupe, Gudrun, Glaur, Gullfax, Harald, Haga, Haakon, Johanna, Karin, Leporis, Libra, Lotte, Lola, Lise, Mani, Marit, Marius, Morte, Mu, Njord, Odin II, Olga, Pommac, Rigmor, Risor, Rollo og Roska.
- 5 Jfr. «Dokumente zur englisch-französischer Politik der Kriegsausweitung» utg. av Ausw. Amt, Berlin, 1940. Et sett ved Inst. Jfr. ad dette AA 22305 03.12, v. Schmieden, Berlin, 25. 4. 1940, til Unterstaatssekretär Gaos, Berlin: sier at man har funnet dok. hos den franske marineattaché i Oslo og i det britiske konsulat i Narvik. Dok. viser at franskmenn og briter fra sist i januar 1940 var interessert i å skaffe opplysninger om havner, kajanlegg, landingsmuligheter, jernbaner, gater, ferpleiningsmuligheter etc. De funne dok. kan utnyttes propagandistisk (1) for å belyse de alliertes hensikter, (2) for å belyse Norges holdning. Det heter f.eks. i et av de funne dok. (Anlage A 7), sier v. Schmieden, at en havn i Trondhjemsfjorden blir betegnet som «idealer Platz für geheime Landungen». I et annet dok. (Anlage C 1), en oppteignelse av det britiske konsulars Shipping Office i Trondheim, blir det sagt, sier v. Schmieden, at «die Landungsstege und Kais von Ilsvigbukten gut geeignet seien für die Ausladung von Mannschaften».
- 6 Jfr. Munthe, s. 53—89.
- 7 Jfr. f.eks. Munthe, s. 55: «Commander Platt put down his telescope and, pointing to me, he said: «This officer has just arrived from England and he has a wireless set working in the next room. We are waiting for a signal» . . . «The message we waited for was «Beltor» . . . «I told him it was the signal for the arrival of our troops».
- 8 Jfr. Munthe, s. 68 ff.
- 9 Jfr. Munthe, s. 123 ff. Jfr. Lauritz Sand til forf. Jfr. Hjalmar Steenstrups beretning, HHI, pakke 65. Jfr. Fehmer, s. 155—57.
- 10 Flere briter fant at dikteren Wordsworth's ord fra slutten av Napoleonskrigene hadde litt ny aktualitet:
- «Another year, another deadly blow,
Another mighty empire overthrown,
And we are left, or shall be left, alone,
The last that dare to struggle with the foe.»
- 11 Churchill II, s. 214 ff. og s. 217 ff.
- 12 Jfr. Churchill II, s. 219.
- 13 Churchill II, s. 412—14.
- 14 Jfr. Dudley Clarke: «Seven Assignments», s. 207 og Buckley, s. 161—62. Se for øvrig Buckley om «The Commando Idea», s. st., s. 159—67.
- 15 Churchill II, s. 218.